

КОМПЕТЕНТНОСТНИЯТ ПОДХОД В КЛАСНАТА СТАЯ НА ХХІ ВЕК – МЕЖДУДИСЦИПЛИНАРНО УЧЕНЕ

Д-р Мария Методиева Генова

Втора английска езикова гимназия „Томас Джеферсън“ – София

Резюме. Целта на настоящата статия е представяне на добра образователна практика за прилагане на компетентностния подход във втори гимназиален етап чрез междудисциплинарно учене. На базата на учебните програми за ПП в XI клас по БЕЛ и АЕ и учебната програма за ООП по гражданско образование, както и на Референтната рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот и Референтната рамка за компетентностите за демократична култура (RFCDC) във Втора английска езикова гимназия „Т. Джеферсън“ са проведени серия от уроци по съответните учебни предмети на тема „Споделени ценности. Човешко достойнство“. Финалният урок е осъществен едновременно на български и на английски език от четирима преподаватели с четири групи ученици от различни профили чрез интегриране на новите технологии в обучението – споделена виртуална „Гугъл“ класна стая. Задачата, която са си поставили учителите, е да повишат гражданската компетентност на учениците и тяхната компетентност за културна осведоменост и изява на базата на вече придобита многоезична компетентност.

Ключови думи: компетентностен подход; интердисциплинарни връзки (БЕЛ, АЕ и гражданско образование); втори гимназиален етап; споделени ценности

1. Увод

Най-разнообразни са съвременните иновативни подходи в сферата на образованието – обърната класна стая, обучение в сътрудничество, проектно базирано обучение, геймификация, кросоувър обучение и други. Много са факторите, които обосновават използването на една или друга методология или смесица от няколко в класната стая – образователният етап, профилът и наличната инфраструктура в училището, изучаваният учебен предмет и спецификата на учебната програма, знанията или предпочитанията на учителя, нагласите на учениците и др. Безусловно, определящи се явяват контекстът на учене, както и мотивацията на учителя и целите, които той си поставя.

Наред с гореизброените подходи изключителна популярност днес добива обучението, базирано на компетентности. Идеите за него се зараждат още през 70-те години на XX век, а впоследствие се появяват и дефинират основните понятия. С настъпването на новото хилядолетие се водят дискусии относно интерпретирането на ключовите понятия и ключовите компетентности и концепцията за компетентностния подход; провеждат се изследвания, свързани с глобалните образователни компетентности; създават се референтни рамки за компетентности в различни социални и културни области на живота; от трибуната на редица международни форуми се дават и препоръки за включване на компетентностно ориентирано образование в образователните политики на държавите членки на Европейския съюз.

1.1. Дефиниция и основни характеристики. Референтни рамки

В различни документи на международни организации и публикации на водещи автори по методика, излезли през последните две десетилетия, се срещат редица дефиниции на понятието *компетентност*. Според една от тях, дадена от колектив от български автори, компетентността представлява „Индивидуално интегративно свойство на личността, което се изразява в спецификата на организиране и използване на различните знания и умения и позволява ефективни решения и поведение в различни ситуации“. С други думи, компетентността е „способност да се реши някаква задача и да се извърши нещо“; „компетентният човек има не само знания, но и ги прилага гъвкаво, което зависи от неговите аналитически, творчески и практически умения“ (Radev 2007, p. 222).

Според препоръката на Съвета на ЕС от 22 май 2018 г. компетентностите се определят като „съчетание от знания, умения и нагласи, при което:

а) знанията са съставени от фактите и цифрите, понятията, представите и теориите, които са вече утвърдени и подпомагат разбирането на определена област или предмет;

б) уменията се определят като способността и възможността на човек да извършва разсъждения и да използва съществуващите знания, за да постигне резултати;

в) нагласите описват предразположението и начина на мислене за действие или реагиране на идеи, лица или ситуации“ (ЕС 2018).

Тези аспекти включват знания, свързани с отговори на въпроси какво, къде, кога и др., умения, свързани с прилагане на придобитите знания в практиката, и отношения, свързани с осмисляне на поведението или действията в даден контекст.

Концептуалният модел за различните видове компетентности е представен чрез съответни референтни рамки на Съвета на ЕС. Те са разработени от водещи специалисти и експерти в сферата на образованието; дескрипторите им

представят равнището на придобитите умения и често се прилагат както при разработването на учебни програми, така и за оценяване или самооценка. На европейско ниво съществуват следните референтни рамки:

1. Референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот;
2. Референтна рамка за предприемаческа компетентност (ENTRECOMP);
3. Референтна рамка за компетентностите за демократична култура (RFCDC);
4. Европейска рамка за компетентности в областта на цифровите технологии за гражданите (DIGCOM);
5. Европейска рамка за дигиталната компетентност на преподавателите (DIGCOMPEDU).

За нуждите на предложената добра практика са използвани първата и третата референтна рамка.

За компетентностния подход са характерни:

- интегрираното междупредметно взаимодействие;
- практическата насоченост на обучението;
- ориентацията към резултати;
- прилагането на иновативни подходи и практики в процеса на преподаване и учене^{“1}.

Възможността глобални теми да се преподават и изучават взаимосвързано по различни учебни предмети, подпомага формирането на ключови компетентности. Именно тази особеност на компетентностния подход – интегрирането на знания, умения и отношения от три предметни области, е използвана в представената добрата практика.

1.2. Ключовите компетентности в нормативната база и тяхната роля в компетентностния подход

Следвайки препоръките на ЕС, нашата страна включва придобиването на набор от определени компетентности в *Закона за предучилищното и училищното образование*, чл. 5, а в чл. 77 (1) за общообразователната подготовка са представени и девет групи ключови компетентности за учене през целия живот:

- компетентности в областта на българския език;
- умения за общуване на чужди езици;
- математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите;
- дигитална компетентност;
- умения за учене;
- социални и граждански компетентности;
- инициативност и предприемчивост;

- културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество;
- умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт“².

Концепцията за придобиването на тези ключови компетентности е в основата на компетентностния подход, който е заложен в държавния образователен стандарт и в новите учебни програми за ООП по всички учебни предмети, както и в Наредба № 7 за ПП. Този подход се явява основополагащ за българското образование.

1.3. Ролята на учителя и планиране на дейности

За успешното прилагане на дадена непопулярна за съответното учебно заведение методика на работа е изключително важно съдействието на директора и ръководството на училището. На стартовия етап директорът е този, който трябва да мотивира своя екип и да подкрепи творческите идеи на своите педагогически специалисти. Разбира се, главното действащо лице на промяната в начина и формите на преподаване и оценяване е учителят. Той има нелеката задача да осъществи промяна в методите на работа в класната стая и да съдейства за насърчаване и/или повишаване мотивацията на учениците чрез създаване на такава творческа среда и използване на съответните общообразователни ресурси съобразно възрастта, възможностите и интересите на учащите се, които да доведат до придобиване на дадени ключови компетентности. Това може да се осъществи успешно, когато учителят влезе в ролята на фасилитатор – човек, който управлява, съдейства и улеснява протичането на учебния процес в класната стая, като насочва своите ученици да задават въпроси и самостоятелно да търсят отговори или креативни решения са ситуации. Той е свободен да избира инструментите и ресурсите на работа, планира дейностите, използва иновативните практики и др., но е длъжен да притежава и съответни познания както по предмета, който преподава, така и по методиката на обучението, на базата на които да прецени къде, кога и как е необходимо да интегрира новите дигитални технологии в процеса на обучение. Класната стая е насочена към учениците, т.е. те имат водеща роля в нея.

Ако погледнем учебните програми по съответните предмети, ще видим, че във всяка от тях са дадени както набор от ключови компетентности, така и междупредметни връзки. Това предполага съвместното разработване на уроци по глобални теми, застъпени в програмите, способства формирането на компетентности и придобиването им чрез интердисциплинарно обучение. За да се осъществи това на практика, е необходимо учителите да са готови да:

- работят в екип;
- се запознаят в подробности с учебната програма по други предмети и да търсят допирни точки;
- отделят достатъчно време (преди започване на учебната година и след това);

– изработят ефективен съвместен план за работа (подходящи методи, поставяне на ясни цели и реалистични очаквани резултати, съобразени с придобитите вече умения и компетентности на учениците).

Имайки предвид основните характеристики на компетентностния подход, четирима преподаватели по БЕЛ, АЕ и гражданско образование от Втора АЕГ „Т. Джеферсън“³ успяват да влязат в новата роля на учителя и да предложат варианти за прилагането на подхода на практика.

Планирането на етапите на работа започва още преди началото на учебната година първоначално с преглед на заложените ключови компетентности в Наредба № 5 ООП (втори гимназиален етап) по *гражданско образование* и Наредба № 7 ПП по ЧЕ (АЕ) и изисквания за резултатите от обучението по съответните предмети. Търсени са допирни точки, т.е. глобални теми, които могат да бъдат разработени съвместно, и е решено на базата на учебната програма за XI клас по АЕ, ПП и романа „Алената буква“ на Натаниел Хоторн и учебната програма по гражданско образование, ООП, да се разработи съвместно темата „Споделени ценности“. Определени са и конкретните цели и очаквани резултати от обучението, които са, както следва.

А. По *гражданско образование* се взети под внимание следните области на компетентност със съответните очаквания с какво могат да се справят учениците:

– *идентичности и различия в обществото*: анализира европейската култура и ценности и дава примери за взаимопроникване и културни влияния; осъзнава своята европейска идентичност и правата и отговорностите на европейското гражданство;

– *граждани, права и отговорности*: изследва казуси, свързани с нарушаване правата на човека, и представя аргументирани решения в писмен вид⁴.

Б. По *АЕ, ПП – Модул 3, Езикът чрез литературата*, фокусът е върху две области на компетентност и някои очаквания с какво могат да се справят учениците.

– *Четене*: да разбира автентични художествени текстове от различни стилове и жанрове и отзиви за тях; да разбира основната информация в текста; да определя основната тема, идеи и проблеми в текста; да подчертава позицията и намерението на автора в художествен текст и/или откъс от текст.

– *Говорене*: а). *При диалогична реч*: да участва в различни форми на спонтанно и подготвено обсъждане на теми, идеи и проблеми от художествен текст (разговор, дискусия, интервю); да започва, поддържа и завършва разговор и изказване при дискусия и интервю; да формулира аргументирано и логически свързано изказванията си; да изразява и аргументира лична позиция по проблем от художествен текст. б). *При монологична реч*: да прави спонтанни и подготвени изказвания по теми и проблеми от художествен текст (мнения, съобщения, презентации, доклади и др.); да дефинира, описва, коментира,

обяснява, оценява проблем от художествен текст; да резюмира художествени текстове или откъси от тях; да изразява, аргументира и защитава собствено мнение; да формулира аргументирано и логически свързано изказванията си⁵.

В процеса на планиране е взето решение да се разшири екипът от преподаватели и да се използват и други междупредметните връзки, като за целта се включат и БЕЛ, ООП и ПП, тъй като са намерени допирни точки по темата за „Споделени ценности“ и подходящо произведение от българската художествена литература, включено в програмата по Модул 3 („Диалогични прочити“) – разказът „Албена“ на Йордан Йовков.

Разбира се, трябва да се има предвид, че не е възможно да се отдели придобиването на ключови компетентности по ООП – те са база за надграждане чрез обучението за придобиването на профилирана подготовка по съответния учебен предмет. Това важи с особена сила за БЕЛ и ЧЕ, втори гимназиален етап. Ето защо, за по-добри резултати от интердисциплинарното обучение по предложената тема се взети под внимание следните области на компетентност със съответните очаквания с какво могат да се справят учениците по БЕЛ, ООП.

– Социокултурни компетентности: определя ценности и норми, проблеми и конфликти, заложени в интерпретацията на общочовешки теми в художествени творби, и ги съотнася помежду им. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в художествени творби ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с общочовешки теми, и аргументирано обосновава и защитава собствена позиция по тях.

– Литературни компетентности: различава в художествени творби интерпретации на общочовешки теми и тълкува тези интерпретации съобразно тяхната специфика. Съпоставя интерпретации на една и съща общочовешка тема в художествени творби и конструира връзки между творбите⁶.

По **БЕЛ, ПП – МОДУЛ 3 Диалогични прочити**, фокусът е върху следните области на компетентност и някои очаквания с какво могат да се справят учениците.

– Социокултурни компетентности: интерпретира различното осмисляне на определен проблем в зависимост от историческия и/или социокултурния контекст и творческата индивидуалност на автора. Коментира светогледни и поведенчески модели и ценностни нагласи, формирани чрез литературата, и ги съотнася със своите.

– Литературни компетентности: съпоставя сюжети, мотиви и образи в обединени от обща тема литературни произведения, представителни за различни исторически и културни контексти⁷.

Планираните дейности по трите учебни предмета не следват сляпо използваните учебници и включените в тях материали – използвани са допълнителни образователни ресурси. Например освен откъсите от романа на Натаниел Хо-

торн „Алената буква“ в часовете по АЕ са използвани извадки от „Книга с основните закони и свободи, отнасящи се до жителите на щата Масачузетс“ (1648)⁸ и извадки от „Сексуално неправомерно поведение в колонията Плимут“ (*Sexual Misconduct in Plymouth Colony*) (Lauria 1998), касаещи прелюбодеяния. В предходещите три учебни часа по гражданско образование се работи с официални правни документи на ООН и ЕС – *Всеобщата декларация за правата на човека на ООН*, *Договора за създаване на ЕС*, чл. 2 и *Хартата за основните права на ЕС*.

Тъй като така формулираната тема е твърде обширна, а времето за провеждане на даден урок е стандартизирано в рамките на 40 минути, в хода на същинския етап от обучението е взето решение темата да се конкретизира за определена ценност. Така при подготовката за заключителния етап се работи с ново, допълнено заглавие, а именно „Споделени ценности. Човешкото достойнство“.

2. Компетентностният подход на практика – споделяне на опит

Всеки от членовете на екипа има задача да проведе серия от минимум три урока по ПП/ООП с дадени групи ученици в определено време, съобразно възможностите на седмичното си разписание, и да използва подходящи методи и ресурси за подготовка на учениците за заключителния етап.

В часовете по БЕЛ и АЕ се работи с *Референтната рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот* (2018), като фокусът е, на базата на придобити вече компетентности в областта на българския език (езикова компетентност) и умения за общуване на английски език (комуникативна компетентност), върху развиване на културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество. Тя „изисква познаване на местните, националните, регионалните, европейските и световните култури и изяви, включително техните езици, наследство, традиции и продукти на културата“; „уменията включват способността за съпричастно изразяване и интерпретиране на метафорични и абстрактни идеи, преживявания и емоции“⁹. Тази компетентност се изразява в способността на учащите се да разбират творческия замисъл на автора на художествената творба и да проявяват своята толерантност както в нашата, така и в културата на езика цел. Задачата е да се опознае собствената култура чрез световното и европейското културно наследство.

В часовете по гражданско образование също се работи с *Референтната рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот* (2018), но фокусът е върху социални и граждански компетентности. Тази компетентност означава осведоменост относно понятия /явления, свързани със социалния, икономическия и културния живот на хората, т.е. „разбиране на европейските общи ценности“, както и „осведоменост за съвременните събития и критично разбиране за главните събития в националната, европейската и световната

история“¹⁰. Познанията на учениците за културните явления, за ценностната система и морал на обществото, носител на езика цел (АЕ), се използват за осмисляне на тяхната национална идентичност, изграждане на ценностна система и гражданско самосъзнание¹¹. Освен това се използва и *Референтната рамка за компетентностите за демократична култура* (RFCDC), като акцентът е върху някои от:

– *ценностите* – например ценене на достойнството и правата на човека, „всяко човешко същество е еднакво ценно, с еднакво достойнство, уважение, права и фундаментални свободи“;

– *нагласите* – например гражданска нагласа, свързана с чувство на принадлежност към общност или социална група, солидарност с другите членове на общността и чувство за граждански дълг към тази общност¹².

В подробности са дадени само задачите от заключителния урок на тема „Споделени ценности. Човешко достойнство“. Той е проведен в рамките на стандартен учебен час (40 минути) едновременно от четирима преподаватели с четири групи ученици от различни профили. За комуникация са използвани български и английски език в зависимост от преподавателите, както и новите технологии в обучението – споделена виртуална „Гугъл“ класна стая и споделен екран по време на среща в платформата „Мийт,.. Възможност за участие имат ученици от всички групи/класни стаи. Във всяка класна стая ученик модератор отговоря за ефективното провеждане на комуникацията, а учителят влиза в своята роля на фасилитатор по време на дискусията.

Урокът протича в две части, първата от които е посветена на диалогичен прочит на художествени произведения от американската и българската литература („Албена“ на Йордан Йовков и „Алената буква“ на Натаниел Хоторн). На учениците са зададени следните въпроси:

1. Как портретната и поведенческата характеристика на героинята се вписват в идеята за другостта? (1.a. How do the portrait and behavioral characteristics of the heroine fit into the idea of otherness?)

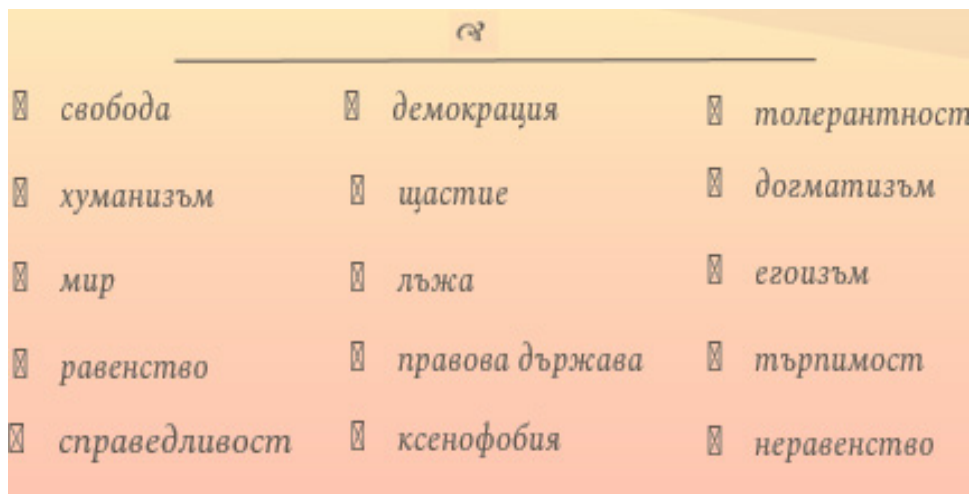
2. Какво е отношението на героинята към споделените ценности на общността? (2.a. What is the heroine's attitude towards the shared values of the community?)

3. А какво е отношението на общността към героинята? (3.a. What is the attitude of the community towards the heroine?)

4. Как са интерпретирани мотивите, свързани с любовта, греха, възмездие и справедливостта? (4.a. How are the motifs of love, sin, retribution and justice interpreted?)

Втората част е посветена на дискусия относно ценностите, в която учениците изразяват собственото си мнение относно 15 ценности (фиг. 1), като отговарят на следните въпроси:

Изберете две ценности (антиценности), които според вас доминират на социалната сцена. Обяснете защо мислите по този начин, и дайте примери.

Фигура 1

Защо е нужно да дефинираме споделените ценности в правен документ? Аргументирайте своя отговор.

Урокът завършва с декларация, съставена на базата на попълнена онлайн анкета („Гугъл“ формуляр) по време на часа, с която единадесетокласниците изразяват волята на българските ученици и единодушно се обявяват против проявата на всяка форма на насилие над човешката личност и достойнство.

Заклучение

Формите и методите на работа, използвани по време на реализирането на всеки етап, включително и на заключителния етап, от интердисциплинарното обучение по темата „Споделени ценности. Човешко достойнство“, могат да бъдат систематизирани по следния начин.

Първо, екипна работа на четирима преподаватели на всеки от етапите, включително и по време на заключителния урок.

Второ, използване на допълнителни образователни ресурси на български и на английски език на правна тематика, чрез които учениците се запознават с основни понятия, залегнали в тях, и осмислят необходимостта от тяхното съществуване.

На трето място, трябва да се подчертае, че придобитите ключови компетентности по ООП за БЕЛ и ЧЕ (АЕ) се надграждат чрез обучението за

придобиването на профилирана подготовка по съответния учебен предмет, както и чрез компетентностите, формирани в часовете по гражданско образование, ООП.

Следваща особеност при провеждане на заключителния урок е използването на дигитални инструменти, като синхронно обучение в „Гугъл“ класна стая на четири групи ученици (две групи ПП, БЕЛ, една група ПП, АЕ и една група ООП, гражданско образование).

Не на последно по важност място е и друга особеност на заключителния етап – билингвален урок, воден на български или английски език от съответните преподаватели, по време на който дадената група ученици използва като средство за комуникация и двата езика.

Всичко това превръща заключителния урок и поредицата от уроци по време на същинския етап в истински творчески процес, в който посредством продуктивни дейности, подбрани от екип от преподаватели, и ефективно управление на времето учениците провеждат дискусии за човешките права на базата на действащи в ЕС закони, интерпретират авторовите идеи на Хоторн на тема морални ценности, престъпления и наказания в пуританска Америка, като ги сравняват с тези на Йовков в България в средата на XX век, и заемат гражданска позиция като представители на новото поколение на XXI век.

БЕЛЕЖКИ

1. За прехода от знания към умения – МОН, 19.12.2019 г. Достъпно на <https://web.mon.bg/bg/100770>.
2. Закон за предучилищното и училищното образование, 2015 г.
3. Ивана Петкова, Зорница Танчева (БЕЛ), д-р Мария Методиева (АЕ) и д-р Милена Райчева (гражданско образование).
4. Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка, Приложение № 11 към чл. 6, ал. 1, т. 11, 83 – 84. Обн. ДВ, бр. 95 от 08.12.2015 г., достъпно на: https://web.mon.bg/upload/24101/nrdb5-2015_OPP_izm102020.pdf, последно посещение на 04.08.2023.
5. Наредба № 7 от 11.08.2016 г. за профилираната подготовка, Приложение № 2 към чл. 4, ал. 1, т. 2, 26 – 27. Обн. – ДВ, бр. 67 от 26.08.2016 г., достъпно на: https://ruo-sofia-grad.com/wp-content/uploads/2021/10/4_0-1.pdf, последно посещение на 04.08.2023.
6. Наредба № 5, ООП, Приложение № 1 към чл. 6, ал. 1, т. 1, с. 24 – 25
7. Наредба № 7, ПП, Приложение № 1 към чл. 4, ал. 1, т. 1, с. 7 – 8.
8. The Book of the General Lawes and Libertyes concerning the Inhabitants of the Massachusets (1648); facsimile edition, Cambridge: Harvard University

- Press, 1929), достъпно на: <http://puritanism.online.fr/puritanism/sources/lawslibertyes1648.html>, последно посещение на 04.08.2023.
9. European Commission, 2018. Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning. Brussels, стр. 11. Достъпно на: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf> Последно посещение на 04.08.2023.
10. European Commission, 2018. Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning. Brussels, с. 10.
11. Наредба № 5, ООП.
12. Компетентности и референтни рамки, с. 11. Достъпно на: <https://web.mon.bg/upload/21562/III-book.pdf>, последно посещение на 04.08.2023.
13. Препоръка на Съвета на ЕС (2017), достъпно на: <https://europa.eu/europass/system/files/2020-05/Legal%20text-BG.pdf>, последно посещение на 04.08.2023.
14. Референтна рамка за компетентностите за демократична култура (RFCDC), достъпно на: <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>, последно посещение на 04.08.2023.

ЛИТЕРАТУРА

- РАДЕВ, П.; ЦОКОВ, Г.; ЛАЗАРОВ, П.; КЪНДЕВА, К.; ИВАНОВА, Р.; КАСАНДРОВА, З.; АЛЕКСАНДРОВА, А.; КОЙЧЕВ, О.; БЛЯНТОВА, А., 2007. *Педагогика*. Пловдив: Издателска къща „Хермес“.
- ЕС, 2018. Препоръки Съвет на ЕС – препоръка относно ключовите компетентности за учене през целия живот. *Официален вестник на Европейския съюз*, С 189/01.
- КЪНЧЕВ, П.; ВАСИЛЕВА, А.; АЛЕКСИЕВА, Я., N/A. *Компетентностният подход на практика: цялостен модел за изграждане на ключови компетентности в училище*. Достъпно на: https://www.safenet.bg/images/sampled/data/files/Holistic_model_handbook-FINAL.pdf, последно посещение на 04.08.2023.
- ЦОКОВА, Й., 2020. Актуални политики и практики в образованието. Компетентностният подход в образователния процес. В: *Доклади от научно-практическа конференция*, стр. 472 – 482. Плевен. ISBN 978-619-91255-2-6. Достъпно на: <http://ytotseva.blogspot.com/2020/10/blog-post.html>. [Последно посещение на 04.08.2023].
- BRETT P.; MOMPOINT-GAILLARD, P.; SALEMA, M.H., 2009. *How all teachers can support citizenship and human rights education: a framework for the development of competences*. Council of Europe Publishing.
- LAURIA, M. Lisa, 1998. *Sexual Misconduct in Plymouth Colony*. University of Virginia. Достъпно на : <http://www.histarch.illinois.edu/plymouth/lauria1.html>. [Последно посещение на 04.08.2023].

REFERENCES

- BRETT P.; MOMPOINT-GAILLARD, P.; SALEMA, M.H., 2009. *How all teachers can support citizenship and human rights education: a framework for the development of competences*. Council of Europe Publishing.
- EC, 2018a. Preporaki Savet na ES – preporaka otnosno klyuchovite kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. *Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz*, C 189/01.
- KANCHEV, P.; VASILEVA, A.; ALEKSIEVA, Y., N/A. *Kompetentnostniyat podhod na praktika: tsyalosten model za izgrazhdane na klyuchovi kompetentnosti v uchilishte*. Dostapno na: https://www.safenet.bg/images/sampled/data/files/Holistic_model_handbook-FINAL.pdf, posledno poseshtenie na 04.08.2023.
- LAURIA, M. Lisa, 1998. *Sexual Misconduct in Plymouth Colony*. University of Virginia. Dostapno na : <http://www.histarch.illinois.edu/plymouth/lauria1.html>. [Posledno poseshtenie na 04.08.2023].
- RADEV, P.; TSOKOV, G.; LAZAROV, P.; KANDEVA, K.; IVANOVA, R.; KASANDROVA, Z.; ALEKSANDROVA, A.; KOYCHEV, O.; BLYANTOVA, A., 2007. *Pedagogika*. Plovdiv: Izdatelska kashta „Hermes“.
- TSOKOVA, Y., 2020. Aktualni politiki i praktiki v obrazovaniето. Kompetentnostniyat podhod v obrazovatelnia protses. V: *Dokladi ot nauchno-prakticheska konferentsia*, pp. 472 – 482. Pleven. ISBN 978-619-91255-2-6. Dostapno na: <http://ytotseva.blogspot.com/2020/10/blog-post.html>. [Posledno poseshtenie na 04.08.2023].

THE COMPETENCY-BASED LEARNING APPROACH IN THE 21ST CENTURY CLASSROOM – INTERDISCIPLINARY LEARNING AND TEACHING

Abstract. The aim of the article is to present one of the best learning and teaching practices for utilising the competency-based learning approach in upper-secondary education through interdisciplinary learning and teaching. Based on the curricula for the 11th grade in academic profiles Bulgarian Language and Literature and English Language and Literature, and the curriculum for general education in Civic Education, as well as on The European Reference Framework for Key Competences for Lifelong Learning and Reference Framework of Competences for Democratic Culture (RFCDC) a series of lessons in the abovementioned subjects is carried out at “Thomas Jefferson” English Language School, Sofia, on the topic of “Shared Values. Human Dignity”. The final lesson is conducted simultaneously in Bulgarian and English by four teachers with four groups of students from different academic profiles integrating new technologies in the learning and teaching process – a shared virtual Google Classroom. The teachers’ goal is to develop students’ civic competencies as well as their cultural awareness and expression competencies based on their acquired multilingual competencies.

Keywords: competency-based learning; interdisciplinary learning (Bulgarian Language and Literature; English Language and Literature; Civic Education; upper-secondary education; shared values

✉ **Dr. Maria Metodieva Genova**

Second English Language School “Thomas Jefferson”

Sofia, Bulgaria

E-mail: 2els.Sofia@2els.com